

לקוטי תורה • פרשת כי תצא • מאמר 7

כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא...

”כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה, וחסדי...”

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/likutei-torah/ki-seitzei/7](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/ki-seitzei/7)

1 כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך ה'.
”כי ההרים ייסוגו והגבעות תתמוטטנה, אך חסדי לא יסור ממך וברית שלומי לא תתמוטט, אומר המרחם עליך, ה'.”

הנה הרים נקראו האבות (כן הוא ברבות בחקתי ס”פ ל”ו על פסוק זה דכי ההרים ימושו.
הנה, האבות נקראים ”הרים” (כך נאמר ב[מדרש] רבה, בחוקותי, בסוף פרק ל”ו, על הפסוק ”כי ההרים ייסוגו”).
ועוד נזכר פסוק זה ברבות פי עקב גבי ד”א [דבר אחר] ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד. ובגמרא
פרק לפני אידיהן דף י”ז ע”א) וכמ”ש שמעו הרים את ריב ה' והאיתנים מוסדי ארץ והוא עד”מ
פסוק זה נזכר גם ב[מדרש] רבה, פרשת עקב, על ”דבר אחר: יוהי אלקיך ישמור לך את הברית ואת החסד”; וכן
בגמרא, בפרק לפני אידיהן, דף י”ז ע”א). וכמו שכתוב: ”שמעו הרים את ריב ה', והאיתנים מוסדי ארץ”. והרי זה
בדרך משל:

כמו הר שיוצא מכדור הארץ שהוא שטח שוה וממנו משפע ועולה עד לשמים כמו ההרים הגבוהים
אשר תחת כל השמים כך
כמו הר המזדקר מתוך כדור הארץ, ששטחו מישורי, וממנו משתפל ועולה עד השמים, כדוגמת ”ההרים הגבוהים
אשר תחת כל השמים”. וכך גם,
הנה האבות הם בחיי הרים לכנס” [לכנסת ישראל] שהוא בחיי הארץ הדום רגלי לנטלה ולנשאה עד רום
המעלות. וע”ז נאמר מי יעלה בהר ה' כו'.
האבות הם בחינת ”הרים” עבור כנסת ישראל, שהיא בחינת ”הארץ”, ”הדום רגלי”, כדי לרומם אותה ולשאת אותה
עד למדרגות הנעלות ביותר. ועל כך נאמר: ”מי יעלה בהר ה'?” וגו'.

2 והנה אין קורין אבות אלא לשלשה שהם אברהם יצחק ויעקב שהג' בחי' אלו הם המנשאים ומעלים את
כנס” [כנסת ישראל] שהם כללות כל נשמות ישראל להתכלל באור א”ס ב”ה ממש.
והנה, ”אין קורין אבות אלא לשלושה” — אברהם, יצחק ויעקב. שלוש הבחינות הללו הן המעלות ומרוממות את
כנסת ישראל, שהיא כללותם של כל נשמות ישראל, להיכלל ממש באור אין סוף ברוך הוא.
וכמ”ש שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני שבחינת שמאל הוא בחינת רשפי אש האהבה היא המעלה
כמו שכתוב: ”שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני”. בחינת ”שמאלו” היא רשפי אש האהבה, והיא המעלה

את הראש ומוחין של כנ"י [כנסת ישראל] ובחיי ימינו תחבקני כמשל המחבק את חברו מגבו והיינו שמגביה ומעלה אפי' [אפילו] בחיי אחוריים וחיצוניות של נשמותיהם.

את הראש והמוחין של כנסת ישראל. ובחינת "ימינו תחבקני" היא כמשל אדם המחבק את חברו מאחור; כלומר, היא מגביה ומעלה אפילו את בחינת האחוריים והחיצוניות של נשמותיהם.

והנה אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] (פ"ק [פרק קמא] דברכות ד"ד ע"ב) מפני מה לא נאמר נו"ן באשרי מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל שנאמר נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל כו'

והנה אמרו חז"ל (ברכות, פרק ראשון, דף ד ע"ב): "מפני מה לא נאמר נו"ן באשרי? מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל, שנאמר: 'נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל' וכו'.

ואעפ"כ [ואף על פי כן] חזר דוד וסמכה ברוח הקדש שנאמר סומך ה' לכל הנופלים (עיי' זח"א [זהר חלק א] בראשית דף ג' ע"א ובוהר הרקיע שם ובוהר פ' שמיני דף מ' ע"א)

"ואף על פי כן חזר דוד וסמכה ברוח הקדש, שנאמר: 'סומך ה' לכל הנופלים' (ראו זוהר, חלק א, בראשית, דף ג ע"א; וזוהר הרקיע שם; וזוהר, פרשת שמיני, דף מ ע"א).

והענין דכתיב ותפול לפני רגליו שבזמן שאין בהמ"ק [בית המקדש] קיים כנס"י [כנסת ישראל] היא בבחי' נפילה (וע' בד"ה כי אהרבהם לא ידענו גבי פורים).

והענין הוא על פי הכתוב: "ותפול לפני רגליו": בזמן שבית המקדש אינו עומד, כנסת ישראל היא בבחינת נפילה (ועיינו בדרוש המתחיל "כי אברהם לא ידענו", בענין פורים).

והנה להבין זה איך הוא למעלה בכנסת ישראל דלעילא אין די באר אך למטה בכללות נשמות ישראל בירידתה להתלבש בגוף האדם בנפש הבהמית יובן כי

והנה, להבין כיצד הדבר הוא למעלה, בכנסת ישראל שלמעלה, אין די ביאור [כאן]; אך למטה, בכללות נשמות ישראל, בירידתן להתלבש בגוף האדם ובנפש הבהמית, הדבר יובן. כי

הנה במ"ת [במתן תורה] כתיב פנים בפנים דיבר הוי"ו כו' שהיה הקב"ה עם כנס"י [כנסת ישראל] בבחינת פנים בפנים.

במתן תורה כתוב: "פנים בפנים דיבר הוי"ו וכו'; הקדוש ברוך הוא היה עם כנסת ישראל בבחינת "פנים בפנים".

וכן היה כל זמן בהמ"ק [בית המקדש] (אך לא היה בבחי' דיבר ה'). ופנים של הנפש דהיינו

וכך היה במשך כל תקופת בית המקדש (אף שלא היה בבחינת "הוי" דיבר"). ו"פנים" של הנפש פירושם:

כמו עד"מ בגשמיות שרואים בחוש שבפנים מתגלה ונראה כל החושים ראייה שמיעה כו' לפי שהוא גילוי עיקר חיותו של האדם.

כמו, למשל, בגשמיות, שאנו רואים בחוש שבפנים מתגלים וניכרים כל החושים — ראייה, שמיעה וכו' — משום ששם מתגלה עיקר חיותו של האדם;

משא"כ באחוריים שלו אינה מתגלה כ"א חיות מועט כך עד"מ בנפש האדם מה שהוא עיקר חיותה ושם רצונה וחפצה האמיתי בטבעה נקי בחי' פנים משא"כ מה שאינו כ"כ [כל כך] חפץ ורצון הנפש

ואילו בגבו מתגלה רק מעט חיות. כך, למשל, גם בנפש האדם: מה שהוא עיקר חיותה, ושם נמצאים רצונה וחפצה האמיתיים לפי טבעה, נקרא בחינת "פנים"; לעומת זאת, מה שאין הנפש חפצה ורוצה בו כל כך,

אלא על צד ההכרח או אגב גררא ובקרירות הרי זה נקי בחי' אחוריים של הנפש שאין שם אלא חיות מועט.

אלא עושה מתוך הכרח, או בדרך אגב, ובקרירות — זה נקרא בחינת "אחוריים" של הנפש, שבה יש רק מעט חיות.

3 והנה בזמן בהמ"ק [בית המקדש] היה כללות נפשות ישראל בטבעם נמשכים לעבודת ה' לאהבה אותו ולדבקה בו מרצונם וחפצם האמיתי שזה עיקר וחיות הנפש

והנה, בזמן שבית המקדש היה קיים, נשמות ישראל בכללותן נמשכו מטבען לעבודת ה', לאהוב אותו ולדבוק בו, מתוך רצונן וחפצן האמיתי. זהו עיקר חיי הנפש וחיותה.

ושאר צרכי העוה"ז הגם שהיה ג"כ אכילה ושתייה ומו"מ [ומשא ומתן] מ"מ לא היה אצלם כ"א על צד ההכרח ודרך עראי ובקרירות שלא היה חיות הנפש בזה

ואילו שאר צרכי העולם הזה — אף שאכלו, שתו ועסקו במסחר — היו אצלם רק מתוך הכרח, בדרך ארעי ובקרירות, כך שחיות הנפש לא הייתה נתונה בהם אלא במידה מועטה.

אלא דבר מועט משא"כ בזמן שאין בהמ"ק [בית המקדש] קיים הוא להיפך ממש כי טבע נפש האדם לימשך אחר צרכי הגוף ועניני עוה"ז ואפילו מה שעושה טוב

אבל כשבית המקדש אינו קיים, המצב הפוך ממש: טבע נפש האדם להימשך אחר צרכי הגוף ועניני העולם הזה; ואפילו כשהוא עושה טוב

וסר מרע ומעורר את האהבה לה' לדבקה בו ובתורתו הוא מצד יגיעת הנפש שמייגע בעמל ויגיעה להתבונן בגדולת ה' ולהטות לבבו לעורר את האהבה ונקי לעשותה לאהבה כו'

ונמנע מן הרע, ומעורר אהבה לה' כדי לדבוק בו ובתורתו — כל אלה נובעים מעבודת הנפש: הוא מתייגע ומתאמץ להתבונן בגדולת ה' ולהטות את לבו כדי לעורר את האהבה. על כך נאמר "לעשותה לאהבה" וכו',

שהאהבה זו היא ע"י קדימת עשייה בלב ונקרא בחי' זו אחר בפנים וכו' כי פנו אלי עורף פי' אפילו מה שפנו אלי לפנימיות שלי הוא בבחי' עורף

מפני שאהבה זו באה לאחר "עשייה" קודמת בלב. בחינה זו נקראת "אחר בפנים" וכו'. "כי פנו אלי עורף" — כלומר, גם כאשר הם פונים אליי, אל הפנימיות שלי, הפנייה היא בבחינת "עורף",

שהוא בחי' חיצוניות ואחוריים שאין שם אלא חיות מועט (ועיין מזה בד"ה וארא אל אברהם כו') שהוא בחינת החיצוניות והאחוריים, שבהם יש רק מעט חיות. (ועיינו בעניין זה במאמר המתחיל "וארא אל אברהם" וכו').

והנה בחינה זו נקרא בחי' נפילה לגבי מהות הנפש שמצד טבעה לפי מקור חוצבה ראויה להיות בטבעה כשלהבת העולה מאליה לדבקה בו

והנה, בחינה זו נקראת בחינת "נפילה" ביחס למהות הנפש, שמצד טבעה, לפי מקור חוצבה, ראויה להיות כשלהבת העולה מאליה ודבקה בו.

אלא כל זה הוא לפי שנפלה וירדה בסתר המדרגות תחת ממשלת הגוף ונפש הבהמית והיא אצלם במאסר ובגלות

אלא שכל זה הוא משום שהנפש נפלה וירדה בסתר המדרגות, תחת שלטון הגוף והנפש הבהמית, והיא נתונה אצלם במאסר ובגלות.

(ועי' מזה בד"ה וידבר ה' אל משה במדבר סיני כו') והנה יש בזה ב' בחינות נופלים וכפופים כפופים הוא עד"מ כאדם שכופף ראשו וקומתו

(ועיינו על כך במאמר הפותח במילים "וידבר הוי' אל משה במדבר סיני" וכו'). והנה יש בזה שתי בחינות: "נופלים" ו"כפופים". "כפופים" הם, למשל, כאדם שכופף את ראשו ואת גופו,

אבל רגליו על עמדם עומדים כך יש שהראש ומוחין שלו כפופים למטה ונמכיכם אחר צרכי הגוף ועניני עולם הזה.

אך רגליו עומדות במקומן. כך יש מי שראשו ומוחו כפופים כלפי מטה ונמשכים אחר צרכי הגוף ועניני העולם הזה;

אבל בחינת הרגלים שבו דהיינו מדרגה אחרונה שבו שהוא ענין המעשה בסור מרע ועשה טוב

אך בחינת הרגליים שבו, כלומר המדרגה האחרונה שבו, היא ענין המעשה ב"סור מרע ועשה טוב"

בפ"מ [בפועל ממש] עדיין עומדים על עמדם בשלימות להזהר בתכלית מן הרע עד קצה האחרון אפילו מה שאדם דש בעקביו כגון שקר וגסות הרוח כו'.

בפועל ממש עדיין עומדות במקומן בשלמות: להישמר מן הרע בתכלית, עד הקצה האחרון, אפילו [ב]דברים שאדם דש בעקביו, כגון שקר וגסות הרוח וכו'.

4 וגם בועשה טוב בשמירת כל המצות בתכלית כל פרטיהן ודקדוקיהן ודקדוקי סופרים. אבל כשגם בחינה זו אינה בשלימות אפילו בדבר קל ודקדוק קל מדקדוקי סופרים הרי זה נקרא מן הנופלים שנפל מן רגליו לגמרי:

וכן ב"עשה טוב" — בשמירת כל המצוות בשלמות, על כל פרטיהן ודקדוקיהן, ואף דקדוקי סופרים. אבל אם גם בחינה זו אינה שלמה, אפילו בדבר קל ובדקדוק קל מדקדוקי סופרים, הוא נקרא אחד מן "הנופלים", שכן נפל לגמרי מעל רגליו.

5 ב והנה עיני כל אליך ישברו מצפים ומקוים לישעו שעדיין יש תוחלת ותקוה שיהי [שיהיה] החזרת פנים בפנים [עמ"ש בפ"י עיני כל בד"ה יחיינו ימומים].

ב. "עיני כל אליך ישברו": הם מצפים ומקוים לישועתו, שכן עדיין יש ציפייה ותקווה שתחזור ההשבה של פנים אל פנים [ראו מה שנכתב על פירוש "עיני כל" במאמר הפותח במילים "יחיינו מיומיים".

בגמרא נזכר פסוק זה (פ"י דכתובות דס"ז ב') ובהזר בפ' ויגש (דרי"ח א') בשלח (דס"ב א') אחרי (נ"ח א') פינחס (רכ"ו א').

פסוק זה נזכר בגמרא (כתובות, פרק ו, דף סז ע"ב), וכן בזוהר, פרשת ויגש (דף רח ע"א), בשלח (דף סב ע"א), אחרי (דף נח ע"א), פינחס (דף רכו ע"א).

אך צריך לשית עצות בנפשו איך יומשך הארה זו בנפשו להיות פנימית הנפש אליו ית' ולא יהא מונע מבית ומבחוץ.

אך צריך לתת עצה לנפשו כיצד תימשך הארה זו לתוך נפשו, כך שפנימיות הנפש תהיה מופנית אליו יתברך ושום דבר לא ימנע זאת, לא מכפנים ולא מבחוץ.

והעצה היעוצה לזה הוא כמאמר אשר קדשנו במצותיו. והענין כי הנה הוא יתברך קדוש ומובדל כו'.

העצה לכך היא כפי שנאמר: "אשר קדשנו במצותיו". העניין הוא שהוא יתברך קדוש ומובדל כו'.

לאו דאית לך צדק ידיעא ולא מכל מדות אלין כלל אלא לאחזאה איך אתנהג עלמא לאחזאה דייקא שהוא רק כמו דמיון ומראה לעיני השגת המקבלים כדי לאתנהג עלמא

"לא שיש לך צדק ידוע, ולא מכל המדות האלה כלל, אלא להראות כיצד העולם מתנהל". "להראות" דווקא: אין אלה אלא דימוי ומראה לעיני הבנתם של המקבלים, כדי שהעולם יתנהל.

אבל הוא יתברך רם ונשא עד אין קץ ואינו בגדר מדות ואפי' [ואפילו] בחי' חכמה היא כעשייה גשמיית נחשבת

אבל הוא יתברך רם ונישא עד אין קץ, ואינו בגדר המידות; ואפילו בחינת חכמה נחשבת כעשייה גשמית,

וכמאמר אנת חכים ולא בחכמה ידיעא שאין ערוך אליו ית' ולית מחשבה תפיסא ביה כלל

כמאמר: "אתה חכם ולא בחכמה ידועה", כי אין לו יתברך ערך והשוואה, ו"אין מחשבה תופסת בו" כלל.

כי הוא ית' למעלה מן החכמה והרצון ומה שמחיה את העולמות וכולם בחכמה עשית הוא רק מבחי' מלך בלבד ומלך הוא העולם.

כי הוא יתברך למעלה מן החכמה והרצון; ומה שמחיה את העולמות, ו"כולם בחכמה עשית", הוא רק מבחינת מלך בלבד, ו"מלך" הוא ביחס לעולם.

אבל הוא ית' בכבודו ובעצמו הוא קדוש ומובדל למעלה מכל הבחינות ומדרגות עד אין קץ ואינו

אבל הוא יתברך בכבודו ובעצמו קדוש ונבדל, למעלה מכל הבחינות והמדרגות עד אין קץ; והוא אינו

כמו הנשמה המחיה את הגוף שעם היות שקודם ירידתה להתלבש בו היא מאד נעלה במקור חוצבה מ"מ בירידתה היא מתלבשת בתוך הגוף ומקושרת בו שמתפעלת ממקרי הגוף.

כמו הנשמה המחיה את הגוף: אף שלפני ירידתה להתלבש בו היא נעלית מאוד במקור שממנו נחצבה, בכל זאת, בירידתה היא מתלבשת בתוך הגוף וקשורה אליו, ולכן היא מושפעת ממה שקורה לגוף.

אבל מדת הקב"ה אינו כן כי אני הו"י לא שניתי כתיב שכולם אין תופסים מקום אצלו כלל דוכלא קמיה כלא חשיב כו'

אבל אצל הקב"ה אין הדבר כך, שהרי נאמר: "אני הו"י לא שניתי"; כל הנבראים אינם תופסים מקום כלל לפניו, שהרי "הכול נחשב לפניו כאין" וכו'.

וחיות ושפע שמשפיע לעולמות עליונים ותחתונים הוא בבחי' מלך בלבד ולאחזאה בלבד שעליו נאמר המשפילי לראות בשמים ובארץ שמצד עצמותו ומהותו ית' כתיב

והחיות והשפע שהוא משפיע לעולמות העליונים והתחתונים הם בבחינת "מלך" בלבד, ובבחינת "להראות" בלבד, ועל כך נאמר: "המשפיל [את עצמו] לראות בשמים ובארץ". ואילו מצד עצמותו ומהותו יתברך נאמר:

כי כל בשמים ובארץ ששמים וארץ שוין לפניו שלא שייך לפניו ית' מעלה ומטה כלל

"כי כל בשמים ובארץ": השמים והארץ שווים לפניו, שכן למעלה ולמטה אין כל משמעות לפניו יתברך;

אלא שהוא השמפילי בירידה גדולה וצמצום גדול שיתהווה בחי' שמים כו' ופ"י שמים שם מים

אלא שהוא "המשפיל" את עצמו בירידה גדולה וצמצום גדול, כדי שתתהווה בחינת "שמים" וכו'. ופירוש המילה "שמים" הוא "שם מים",

כי מים הוא ים החכמה כו' ולהיות התלבשות אור א"ס ב"ה בחכמה היא ירידה אצלו כי כולם בחכמה עשית שהיא נחשבת כעשייה גשמיות כו'.

כי המים הם ים החכמה וכו'. וההתלבשות של אור אין סוף ברוך הוא בחכמה היא ירידה עכורו, שהרי "כולם בחכמה עשית", והחכמה נחשבת כעשייה גשמית וכו'.

וירידה והשפלה זו הוא ע"י בחי' שמים תורה שבכתב וארץ היא בחי' תושבע"פ [תורה שבעל פה] שהם כללות כל התורה והמצוות (וכמ"ש מזה בד"ה כי עמך מקור חיים גבי חנוכה)

וירידה והשפלה זו נעשית באמצעות בחינת "שמים", שהיא תורה שבכתב, ו"ארץ", שהיא בחינת תורה שבעל פה; ושתייהן כוללות את כל התורה והמצוות, כפי שמבואר במאמר המתחיל "כי עמך מקור חיים", בעניין חנוכה.

והיינו על ידי התורה והמצוות שהאדם עושה למטה ע"י אתערותא דלתתא אתערותא דלעילא וכמ"ש אשר יעשה אותם האדם.

כלומר, באמצעות התורה והמצוות שאדם מקיים למטה: אתערותא דלתתא מביאה אתערותא דלעילא. וכמו שכתוב: "אשר יעשה אותם האדם".

פ"י ע"ד מ"ש ועשיתם אתם כתיב שהאדם עושה אותן למצוות וחי בהם שממשיך בהם בחי' חיים מחיי החיים ב"ה.

הכוונה היא על דרך מה שנאמר "ועשיתם אותם": כתוב "אתם", כלומר, האדם עושה אותם למצוות; "וחי בהם" — הוא ממשיך בהם את בחינת החיים מחיי החיים, ברוך הוא.

וזהו ענין עושים רצונו של מקום שממשיכים בחי' רצונו יתברך שלמעלה מעלה מבחי' מקום לבחי' מקום להיות רצון העליון שורה ומתגלה גם בבחי' מקום (ועמ"ש בפ' בשלח בד"ה ויאמר משה אכלוהו (היום)

וזהו ענין "עושים רצונו של מקום": הם ממשיכים את בחינת רצונו יתברך, שהיא למעלה מעלה מבחינת מקום, אל בחינת מקום, כדי שהרצון העליון ישרה ויתגלה גם בבחינת מקום. (וראו מה שכתוב בפרשת בשלח, במאמר המתחיל "ויאמר משה אכלוהו היום").

ודרך כלל נחלקים לג' בחי' ימין ושמאל ואמצע שהם ג' בחי' תורה ועבודה וגמ"ח [וגמילות חסדים] שמזה נמשך להיות אלקי אברהם אלקי יצחק ואלהי יעקב.

בכללות הם נחלקים לשלוש בחינות — ימין, שמאל ואמצע — שהן שלוש הבחינות של תורה, עבודה וגמילות חסדים; ומכך נמשך היותו "אלקי אברהם, אלקי יצחק ואלקי יעקב".

פ"י אלקי לשון צמצום וירידה שיורד ומשפיל א"ע [את עצמו] להיות בחי' אלקות שורה ומתגלה במדת אברהם ויצחק כו'.

הכוונה היא ש"אלקי" הוא לשון של צמצום וירידה: הוא יורד ומשפיל את עצמו, כדי שבחינת האלקות תשרה ותתגלה במידת אברהם ובמידת יצחק וכו'.

6 וזהו ואתה נותן להם את אכלם בעתו בעתם לא נאמר אלא בעתו. פ' בעתו של המאכל

וזהו פירוש "ואתה נותן להם את מזונם בעתו": לא נאמר "בעתם", אלא "בעתו", כלומר, בזמן של המזון עצמו.

והענין כי הנה כנס"י [כנסת ישראל] נק' רעיתי פרנסתי וכמאמר רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים והיינו שהתורה והמצוות נק' לחם מאכל.

ההסבר הוא שכנסת ישראל נקראת "רעייתי", כלומר "המפרנסת אותי", כפי שאמרו חז"ל: "ישראל מפרנסים את אביהם שבשמים". כלומר, התורה והמצוות נקראות לחם ומזון.

7 וכמ"ש את קרבני לחמי. וכתוב לכו לחמו בלחמי שבעת שישראל מסגלין תורה ומצוות למטה שהם בחי' רצון העליון מתעורר למעלה ג"כ עת רצון.

כמו שכתוב: "את קרבני לחמי", וכן כתוב: "לכו לחמו בלחמי". כאשר ישראל רוכשים תורה ומצוות למטה, שהן בחינת הרצון העליון, מתעורר למעלה גם כן עת רצון.

וכמ"ש בעת רצון עניתיך וע"י כן נותן להם את אכלם השפעתם ופותח את ידיך. פי' יודי"ך שמבחי' ג' יודי"ן מתפתחין ונמשכין ג' ווי"ן

כמו שכתוב: "בעת רצון עניתיך". ועל ידי כך "נותן להם את אכלם" — את השפע שלהם. וכן "פותח את ידיך": פירוש "יודיך", שמבחינת שלוש יודי"ן נפתחות ונמשכות שלוש ווי"ן,

שהם ג' פעמים קדוש בוי"ו הוא המשכה מקודש העליון וכל המשכה מלמעלה א"א לירד למטה כ"א ע"י בחי' צמצום כו'

שהן שלוש פעמים "קדוש", במילה הכתובה בוי"ו; זו המשכה מן הקודש העליון. כל המשכה מלמעלה אינה יכולה לרדת למטה אלא באמצעות בחינת צמצום וכו',

שהוא בחי' יו"ד שהמשכה הנמשכת למטה אין ערוך למה שהיתה במקורה ושרשה למעלה ולא תוכל להיות למטה

שהיא בחינת יו"ד: ההמשכה היורדת למטה אינה בערך למה שהייתה במקורה ובשרשה למעלה, והיא לא הייתה יכולה להיות למטה

אלא ע"י בחי' צמצום כו' [ועיין מזה בפ' ויחי ע"פ חכלילי כו' בגמרא נזכר פסוק פותח את ידיך פ"ק [פרק קמא] דברכות (דף ד' ב')]

אלא באמצעות בחינת צמצום וכו' [ועיין בעניין זה בפרשת ויחי, על הפסוק "חכלילי" וכו'. הפסוק "פותח את ידיך" נזכר בגמרא: ברכות, פרק ראשון (דף ד' ע"ב),

ופי"ק [ופרק קמא] דתענית (דף ב' ע"ב ודף ח' ע"ב). רבות בראשית (פ"ג. פ"ך קרוב לסופה) ויצא (פ"ג). ויחי (פ"ז).

ובפרק ראשון של תענית (דף ב' ע"ב ודף ח' ע"ב); [מדרש] רבה: בראשית (פרק י"ג; פרק כ', סמוך לסופה), ויצא (פרק ע"ג), ויחי (פרק צ"ז).

בשלח (פכ"ה). ובפ' כי תבא ובזהר בפ' פנחס (דרכ"ו א') וירא (ק"ז א') בשלח (ס"ב א') תרומה (קנ"ז ב').
בשלח (פרק כ"ה); ובפרשת כי תבוא; ובזהר, פרשת פינחס (דף רכ"ו ע"א), וירא (דף ק"ז ע"א), בשלח (דף ס"ב ע"א), תרומה (דף קנ"ז ע"ב).

ומשביע לכל חי רצון פי' שהרצון עליון נמשך לכל בחי' חי כי בחי' חי נקרא השפעת והמשכת אור א"ס ב"ה מעילה לעילה כו'

"ומשביע לכל חי רצון": פירושו שהרצון העליון נמשך לכל בחינת "חי"; שכן בחינת "חי" נקראת השפעת והמשכת אור אין סוף ברוך הוא מעילה לעילה וכו'.

והשפעה והמשכה זו שמעילה לעילה הוא מבחינת צדיק שהוא בחינת התקשרות עולם בעולם כדי שיוכל התחתון לקבל מן העליון

והשפעה והמשכה זו, מעילה לעילה, היא מבחינת צדיק — בחינת הקשר בין עולם לעולם, כדי שהעולם התחתון יוכל לקבל מן העולם העליון.

ולכן נקרא צדיק איש חי וכמ"ש ובניהו בן יהוידע בן איש חי (בשמואל ב' ס"י כ"ג כ' [כתב])

לכן נקרא הצדיק "איש חי", כמו שכתוב: "ובניהו בן יהוידע בן איש חי" (שמואל ב', פרק כ"ג, פסוק כ');

והיינו לפי שממשיך חיות מעולם לעולם (ע"י מזה בגמרא רפ"ג [ריש פרק ג'] דברכות ד"ח סע"א [סוף עמוד

א] ובזהר בראשית ד"ו ע"א ויצא קס"ד א' ויגש ר"ז ב') וכמה עולמות דרגין על דרגין וכולהון איקרון חי כלומר, מפני שהוא ממשיך חיות מעולם לעולם (ראו על כך בגמרא, בתחילת פרק ג' של ברכות, דף י"ח, סוף עמוד א'; ובזהר, בראשית, דף ו' ע"א, ויצא קס"ד ע"א, ויגש ר"ז ע"ב). יש עולמות רבים, "דרגות זו למעלה מזו, וכולן נקראות חי".

ועל ידי פתיחת היודי"ן משביע רצון בחי' חי מעולם ועד עולם להיות שורה ומתגלה רצון העליון בכל הבחינות ומדרגות. וזהו צדיק ה' בכל דרכיו צדיק הוא בחינת התקשרות שמעולם ועד עולם.

ועל ידי פתיחת היו"דים הוא משביע ברצון את בחינת חי, מעולם ועד עולם, כדי שהרצון העליון ישרה ויתגלה בכל הבחינות והדרגות. וזהו "צדיק ה' בכל דרכיו": צדיק הוא בחינת הקשר שמעולם ועד עולם.

וכמאמר רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] עמוד אחד בעולם וצדיק שמו שהוא בחינת עמוד המחבר מעלה ומטה להיות שורה ומתגלה רצון ה' אפילו בבחינת עשיה גשמיות כו'.

וכמאמר חז"ל: "עמוד אחד בעולם וצדיק שמו" — בחינת עמוד המחבר בין מעלה למטה, כדי שרצון ה' ישרה ויתגלה אפילו בבחינת העשיה הגשמית וכו'.

(ועמש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] פרשת ראה סד"ה כי תשמע בקול. וד"ה לויתן זה) רק שקרוב ה' לכל אשר יקראוהו באמת דוקא דהיינו שישים אליו לבו כו'

(וראו מה שנתבאר לעיל בפרשת ראה, בסוף המאמר המתחיל "כי תשמע בקול", ובמאמר המתחיל "לויתן זה"). אלא ש"קרוב ה' לכל אשר יקראוהו באמת" — דווקא באמת; כלומר, שישים אליו את לבו וכו'.

(ע' [עיין] מענין קרוב כו' יקראוהו באמת ברבות פ' קדושים ר"פ י"ז נשא פייא [פרק י"א] גבי ד"א [דבר אחר] ישא ה' פניו ובמדרש איכה בפסוק טוב ה' לקויו ובמדרש מגלת אסתר בפסוק עם על המלך טוב ובזהר חקת) (דקפ"ג סע"ב [סוף עמוד ב]) בשלח (נ"ז א') אחרי (נ"ח ב') האזינו (רצ"ז א').

(ראו בעניין "קרוב... יקראוהו באמת" במדרש רבה, פרשת קדושים, תחילת פרק י"ז; פרשת נשא, פרק י"א, בעניין "דבר אחר: ישא ה' פניו"; ובמדרש איכה על הפסוק "טוב ה' לקויו"; ובמדרש מגילת אסתר על הפסוק "אם על המלך טוב"; ובזוהר, חוקת (דף קפ"ג, סוף עמוד ב'), בשלח (נ"ז ע"א), אחרי (נ"ח ע"ב), האזינו (רצ"ז ע"א)).

ועי"ז רצון יראיו יעשה פ"י שנעשה גם למטה רצון אצל יראיו להיות גילוי פנימית הרצון ופנימית הלב להיות אליו ית' בבחי' פנים בפנים (ועיין בזה"א [בזהר חלק א] מקץ)

ועל ידי כך "רצון יראיו יעשה" — כלומר, גם למטה נעשה רצון אצל יראיו, ומתגלים פנימיות הרצון ופנימיות הלב, להיות מופנים אליו יתברך בבחינת "פנים בפנים" (וראו בזוהר, חלק א', מקץ).

(קצ"ד ב') ע"פ רוצה ה' את יראיו ובפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] שם שמשפיע בהם אור רצונו העליון ועושה אותם מושפעים ומלאים מאור רצונו יתברך עכ"ל [עד כאן לשונו].

(דף קצ"ד ע"ב), על הפסוק "רוצה ה' את יראיו", ובפירוש הרמ"ז שם: "שהוא משפיע בהם אור רצונו העליון, ועושה אותם מקבלים את השפע ומלאים מאור רצונו יתברך"; עד כאן לשונו.

וזהו אשר קדשנו במצותיו שעל ידי מצותיו שהם מבחינת רצון העליון שהוא קדוש ומובדל כו' וזהו [הפירוש של] "אשר קדשנו במצותיו": באמצעות מצותיו, שהן מבחינת הרצון העליון, שהוא קדוש ונבדל כו',

קדשנו להיות אנחנו ג"כ בבחי' רצון העליון קדוש כו' והוא בחי' רעותא דליבא פנימית נקודת הלב מבחי' פכ"פ [פנים בפנים].

"קדשנו", כדי שגם אנחנו נהיה בבחינת הרצון העליון, קדושים וכו'. וזוהי בחינת "רעותא דליבא" — פנימיות נקודת הלב, מבחינת "פנים אל פנים".

8 וזהו מצות צריכות כוונה להיות מכוון למטה כמו למעלה שבמצות הוא גילוי פנימיות רצונו ית' וכך יהיה גילוי פנימית רצון נפשו לה'.

וזהו [פירוש] "מצוות צריכות כוונה": להיות מכוון למטה כפי שהוא למעלה. שכן במצוות מתגלה פנימיות רצונו יתברך, וכך צריכה להתגלות גם פנימיות רצון נפשו של האדם לה'.

וזהו כוונת המצות שבהם ועל ידם נמשך למטה גם בנפש האדם להיות גילוי בחי' רצון העליון וזוהי כוונת המצוות: שעל ידן ובאמצעותן נמשך למטה, גם לתוך נפש האדם, גילוי בחינת הרצון העליון.

(וכמש"ל [וכמה שכתוב לעיל] ע"פ אחרי ה' אלקיכם תלכו גבי ואת מצותיו תשמרו וע"פ כי תצא בענין לך אמר לבי בקשו פני כו' ובד"ה והיה לכם לציצית ובד"ה מי מנה וידבר משה אל ראשי המטות ובד"ה חכלילי כו')

(כפי שנתבאר לעיל על הפסוק "אחרי הוי' אלקיכם תלכו", בעניין "ואת מצוותיו תשמרו"; ועל הפסוק "כי תצא", בעניין "לך אמר לבי בקשו פניי" וכו'; ובמאמרים המתחילים "והיה לכם לציצית", "מי מנה", "וידבר משה אל ראשי המטות" ו"חכלילי" וכו').

ורצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע הוא בחי' ויצעקו אל ה' בצר להם שעייז יושיעם וינטלם וינשאם למעלה מעלה:

"רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע" — זוהי בחינת "ויצעקו אל ה' בצר להם", שעל ידי כך יושיעם, וייטלם וינשאם למעלה מעלה.

9 ג אך הנה אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין. פ"י ואם לאו אע"פ [אף על פי] שלא יהיו עושי עבירה מכל מקום אין הדבר תלוי אלא בתשובה.

3. אולם חז"ל אמרו: "אם ישראל עושים תשובה — נגאלים, ואם לאו — אין נגאלים". פירוש "ואם לאו": גם אם אינם חוטאים, מכל מקום הדבר תלוי בתשובה בלבד.

והענין כי אע"פ [אף על פי] שממשיכים במצות רצונו של מקום לג' בחי' מקום ימין ושמאל ואמצע להיות אלקי אברהם ואלקי יצחק כו'

הביאור: אף שעל ידי המצוות ממשיכים את רצון המקום בשלוש בחינות של "מקום" — ימין, שמאל ואמצע — כדי שיהיה "אלקי אברהם ואלקי יצחק" וכו',

מ"מ בזמן שאין בית המקדש קיים הם ענפין מתפרדין ואינן כמו שבזמן שבית המקדש היה קיים שהיו כל הג' בחינות קשורים ואגודים יחד.

מכל מקום, בזמן שבית המקדש אינו קיים, הם ענפים נפרדים, ולא כפי שהיה בזמן שבית המקדש היה קיים, שאז היו כל שלוש הבחינות קשורות ומאוחדות יחד.

10 וכמ"ש ואגודתו על ארץ יסדה שהיו בחינת אגודים כי הנה ישראל נחלקים גם כן לג' בחי' כהנים לויים וישראלים והנה היו הכהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדם כולם אחדים וקשורים יחד באגודה אחת.

וכמו שכתוב: "ואגודתו על ארץ יסדה" — כלומר, הם היו בבחינת אגודה. גם ישראל נחלקים לשלוש בחינות: כהנים, לויים וישראלים; הכהנים עמדו בעבודתם, הלויים על דוכנם והישראלים במעמדם, וכולם היו מאוחדים וקשורים יחד באגודה אחת.

משא"כ בזמן שאין בית המקדש קיים בנוי דאברהם בגלותא דאדום בנוי דיצחק בגלותא דישמעאל. וכתוב מפוזר ומפורד ולכך צריך תשובה דוקא.

אבל כשבית המקדש אינו עומד על תילו, "בני אברהם בגלות אדום, בני יצחק בגלות ישמעאל", ונאמר "מפוזר ומפורד". לכן דרושה דווקא תשובה.

וכמ"ש השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם פ"י שיהיו בבחינת קדם ששם הוא בבחינת פנים בפנים דהיינו בבחי' פנימית גילוי רצון כו'

וכמו שכתוב: "השיבנו ה' אליך ונשובה, חדש ימינו כקדם". כלומר, שיהיו בבחינת קדם, שבה יש בחינת "פנים בפנים" — היינו, בחינת הפנימיות שבגילוי הרצון, וכו'.

(ואפשר שזהו הענין הנזכר בגמרא ובמדרש רבה בחקתי ס"פ ל"ו שיש מ"ד [מאן דאמר] תמה זכות אבות עד א"ר [אמר רבי] אחא לעולם זכות אבות קיימת דמ"ד [דמאן דאמר] תמה היינו לפי שאין הגילוי כמו בזמן שבהמ"ק [שבית המקדש] היה קיים כו'.

(ואפשר שזהו הענין הנזכר בגמרא ובמדרש רבה, בחוקותי סוף פרק ל"ו: יש מי שאומר ש"תמה זכות אבות", עד שאמר רבי אחא: "לעולם זכות אבות קיימת". מי שאומר שתמה, כוונתו שהגילוי אינו כמו בזמן שבית המקדש היה קיים, וכו').

ועיין מענין ואגודתו על ארץ יסדה ברבות אמור ספ"ל ובפ' בהעלותך פט"ו [פרק ט"ו / פרשה ט"ו] גבי אספה לי שבעים איש ובגמרא פ"ג [פרק ג'] דמנחות (דכ"ז ע"א) ובפ"ק [ובפרק קמא] דכריתות (ד"ו ע"ב).

ועיינו בענין "ואגודתו על ארץ יסדה" במדרש רבה, אמור, סוף פרק ל'; ובפרשת בהעלותך, פרק ט"ו, בענין "אספה לי שבעים איש"; וכן בגמרא, פרק ג' דמנחות (דף כ"ז ע"א), ובפרק א' דכריתות (דף ו' ע"ב).

והיינו שעיינו דוקא הבונה בשמים מעליותיו ופ"י מעליותיו עיין במא"א [במאורי אור] אות ע' [עיין] סל"ה בענין מעל שמים חסדך כו' על כל מים כו'

והיינו, שדווקא על ידי כך "הבונה בשמים מעליותיו". ולפירוש "מעליותיו", עיינו במאורי אור, אות ע', סימן ל"ה, בענין "מעל שמים חסדך" וכו', "על כל מים" וכו'.

ותתפלל חנה על הוי' ועיין בזח"ג [בזהר חלק ג'] ס"פ צו (דל"ה א') ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם ועיין בפרדס ערך אגודה ובמאורי אור אות א' ס"י כ"ט משא"כ בזמן שאין בהמ"ק [בית המקדש] קיים איתא שם בזהר פ' ויקרא (ד"כ ע"ב)

"ותתפלל חנה על הוי'". ועיינו בזהר חלק ג', סוף פרשת צו (דף ל"ה ע"א), ובמקדש מלך שם; וכן בפרדס, ערך "אגודה", ובמאורי אור, אות א', סימן כ"ט. ואילו בזמן שבית המקדש אינו קיים, נאמר שם בזהר, פרשת ויקרא (דף כ' ע"ב):

קוב"ה [קודשא בריך הוא] סליק לעילא לעילא וע' מזה בזח"א [בזהר חלק א'] ויגש (דר"י [דרבינו יצחק] ע"א) וארא (דכ"ט ע"ב) וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] ענין זה במ"א ע"פ וארא אל אברהם כו'

"הקדוש ברוך הוא עלה מעלה מעלה". ועיינו בענין זה בזהר חלק א', ויגש (דף ר"י ע"א) וארא (דף כ"ט ע"ב); וכפי שנתבאר ענין זה במקום אחר על הפסוק "וארא אל אברהם" וכו'.

ע"ש וע' בהרמ"ז [בהרב משה זכות] **פ' וארא** (דכ"ו א') **בפי' קלא אסתלק כו' וגם ובפשעיכם שולחה אמכם ואע"פ** [ואף על פי] **שע"י המצות ממשיכים רצון העליון ועמ"ש ע"פ יתום ואלמנה יעודד**

ע"י שם. וע"י ברמ"ז, פרשת וארא (דף כ"ו ע"א), בפירוש "קלא אסתלק" וכו'. וכן "ובפשעיכם שולחה אמכם". ואף שעל ידי המצוות ממשיכים את הרצון העליון (וע"י כמה שכתוב על הפסוק "יתום ואלמנה יעודד"),

אך כדי להיות הגילוי ממש למטה עצמיות בחינה זו דסליק לעילא לעילא הוא ע"י תשובה דוקא כדכתיב ממעמקים קראתיך כו'

אבל כדי שעצמותה של בחינה זו, ש"סליק לעילא לעילא" — עלתה למעלה מעלה — תתגלה ממש למטה, הדבר נעשה דוקא על ידי תשובה, כמו שכתוב: "ממעמקים קראתיך" וכו'.

וגם שע"י התשובה הוא תשוב ה' תתאה מנפילתה לעלות למעלה וזהו שהתשובה הוא ענין החזרת פנים בפנים וע' בזהר ויקרא שם (ד"כ סע"ב [סוף עמוד ב])

וכן, על ידי התשובה ה' תתאה שבה מנפילתה ועולה למעלה. וזהו שהתשובה היא ענין של השבת "פנים בפנים". וע"י בזהר, ויקרא, שם (דף כ' ע"ב),

בפי' מרחוק ה' נראה לי ופי' מרחוק היינו ע"י התשובה שהיא ענין לרחוק שנעשה קרוב כו'
בפירוש "מרחוק הוי' נראה לי". ופירוש "מרחוק" הוא על ידי התשובה, שהיא ענין של מי שהיה רחוק ונעשה קרוב וכו'.

וגם כמ"ש ע"פ ושקל בפלס הרים כו' המרירות שבנפשו על ריחוקו כו' בד"ה אתם נצבים.
וכן כמו שכתוב על הפסוק "ושקל בפלס הרים" וכו', על המרירות שבנפשו על ריחוקו וכו', במאמר המתחיל "אתם נצבים".

11 וז"ש [וזהו שכתוב] **גבי ק"ש** [קריאת שמע] **זאת המצוה כו' לעשות בארץ כו' שמע ישראל ומבואר לעיל הקושיא דהא ק"ש** [קריאת שמע] **חובת הגוף היא. ועמ"ש"ל** [וע"י מה שכתוב לעיל] **מזה בד"ה וזאת המצוה ובד"ה וידעת היום.**

וזהו [הפירוש של] מה שנאמר לגבי קריאת שמע: "זאת המצוה" וכו', "לעשות בארץ" וכו', "שמע ישראל". הקושי מבואר לעיל: הרי קריאת שמע היא חובת הגוף. ראו גם מה שנכתב לעיל בענין זה, במאמר המתחיל "זאת המצוה" ובמאמר המתחיל "וידעת היום".

ומ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו דהיינו שקיום המצות בארץ ובפרט בזמן שבית המקדש קיים הוא בבחי' עליונה יותר מקיום המצות עתה

ובכל זאת, "אין מקרא יוצא מידי פשוטו": כלומר, קיום המצות בארץ, ובייחוד בזמן שבית המקדש עומד על תילו, הוא בבחינה גבוהה יותר מקיום המצות כיום.

והיינו משום שיש כמה בחי' ומדרגות בענין ההמשכה שנמשך ע"י המצות וכמ"ש בד"ה והיה לכם לציצית גבי זכרתם את כל מצות הוי' ובד"ה ועשית בגדי קדש

הטעם לכך הוא שיש כמה בחינות ומדרגות בהמשכה הנמשכת באמצעות המצוות, כפי שמבואר במאמר המתחיל "והיה לכם לציצית", בעניין "זכרתם את כל מצות הוי'", ובמאמר המתחיל "ועשית בגדי קדש".

ועוד זאת כמ"ש במ"א בביאור ע"פ קול דודי שהמצות נקראו לבושים וגם נקראו פירות כמארו"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] מאי פירי מצות [בגמרא פ"ט דסוטה].

ועוד זאת, כפי שנתבאר במקום אחר בביאור על הפסוק "קול דודי": המצוות נקראות לבושים, וגם נקראות פירות, כדברי חז"ל: "מאי פירי? מצות" [בגמרא, פרק ט' דסוטה].

והיינו שעל שם היות על ידן המשכת רצון העליון שהוא אור מקיף סוכ"ע נקראים לבושים כלומר, משום שעל ידן נמשכת הרצון העליון, שהוא אור מקיף — סובב כל עלמין — הן נקראות לבושים;

ועל שם בחי' האור וההמשכה הנמשך על ידן מסוכ"ע כממכ"ע [כממלא כל עלמין] בבחי' אור פנימי נק' פרי ומשום מדרגת האור וההמשכה הנמשכים על ידן מסובב כל עלמין אל ממלא כל עלמין, כאור פנימי, הן נקראות פרי.

וזהו בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק עי' [עיי' זח"א [זהר חלק א] (דפ"ה ע"ב) ח"ב [חלק ב'] (דרכ"ג ע"ב) ועפ"י [ועל פי זה] י"ל [יש לומר] שבחי' אור מקיף נמשך ודאי גם עתה ע"י המצות מבחי' סוכ"ע ורצון העליון ממש וזהו "בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק"; עיינו בזה, חלק א' (דף פ"ה ע"ב), חלק ב' (דף רכ"ג ע"ב). לפי זה אפשר לומר שגם כיום נמשכת בוודאי בחינת האור המקיף באמצעות המצוות, מבחינת סובב כל עלמין ומן הרצון העליון עצמו;

אך בענין ההמשכה זו שבבחי' פנימית יש הפרש גדול בין בזמן שבית המקדש קיים ובין עתה וכמ"ש בזח"ב [בזהר חלק ב'] תרומה (דקס"ו סע"ב [סוף עמוד ב]) בענין ונהר יחרב כו'

אבל בהמשכה זו שבבחינת הפנימיות יש הבדל גדול בין הזמן שבית המקדש עומד על תילו לבין הזמן הזה, כפי שנכתב בזהר חלק ב', תרומה (דף קס"ו ע"ב, בסוף העמוד), בעניין "ונהר יחרב" וכו':

גנתא לא עאל ביה ההוא גננא כו' ועיין מזה בפרדס סוף שער שמיני פכ"ו ועיין במק"מ [במקדש מלך] והרמ"ז [והרב משה זכות] ובפ' בראשית (תחלת דף ו') גבי לרחוק דא יעקב כו' (וע"ב) גבי על נהר כבר.

"הגן — אותו גן אינו נכנס אליו" וכו'. וראו על כך בפרדס, בסוף שער שמיני, פרק כ"ו; וכן במקדש מלך וברמ"ז; ובפרשת בראשית (בתחילת דף ו'), על "לרחוק — זה יעקב" וכו', ובע"ב, על "על נהר כבר".

וע' בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער ספירת העומר פל"ג (ומכ"ז [ומכל זה] יובן ענין אם ישראל עושין תשוב דוקא) ועל התשובה הנה אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] במקום שבע"ת [שבעלי תשובה] עומדין כו'.

וראו בפרי עץ חיים, שער ספירת העומר, פרק ל"ג. (ומכל זה יובן העניין של "אם ישראל עושים תשובה" דווקא.) ועל התשובה אמרו רבותינו ז"ל: "במקום שבעלי תשובה עומדים" וכו'.

וע"ז נאמר כי הנה ההרים ימושו כו' כי מה כתיב לעיל מיניה וברחמים גדולים אקבצך.

ועל כך נאמר: "כי הנה ההרים ימושו" וכו'. שהרי מה כתוב לפני כן? "וברחמים גדולים אקבצך".

פ"י רחמים גדולים כי מדתו של יעקב הוא מדת רחמנות הנמשך ממדת יצחק מדת הדין הקדשה ש"י שפוגע באדם מת הדין ח"ו [חס ושלום] נופל עליו שם רחמנות מחמת הרע שאירע לו.

פירוש "רחמים גדולים": מידתו של יעקב היא מידת הרחמים, הנמשכת ממידתו של יצחק, מידת הדין הקדושה. כאשר מידת הדין פוגעת באדם, חס ושלום, חל עליו השם "רחמים", בגלל הרעה שאירעה לו.

12 וכך מדת הרחמנות שבסדר השתלשלות העולמות שאין רחמנות נמשך אלא מצד הגבורות משא"כ במדה טובה וחסד לא שייך רחמנות כלל.

כך גם מידת הרחמים במסגרת סדר השתלשלות העולמות: הרחמים נמשכים רק מצד הגבורות; לעומת זאת, במידה טובה ובחסד אין מקום לרחמים כלל.

אבל מדת הקב"ה אינו כן כי הוא למעלה מגדר עלמין וכולא קמיה כלא כו'.

אבל מידתו של הקדוש ברוך הוא אינה כך, שכן הוא למעלה מגדר העולמות, ו"הכול לפניו כלא" וכו'.

13 וא"כ על כולם שייך ונופל רחמנותו שכולם אין ערוך אליו ית' וכולם רחוקים מאור א"ס ב"ה ממש.

אם כן, רחמיו חלים ומופנים לכולם, שהרי אף אחד מהם אינו בערך אליו יתברך, וכולם רחוקים מאור אין סוף ממש, ברוך הוא.

וכמאמר ברוך מרחם על הבריות שעל כל הבריות ועולמות עליונים שייך ונופל רחמנותו ית' והנה ענין התשובה באה ממדת רחמנות דהיינו שישב אל ה' וירחמהו כביכול על ניצוץ אלקות שבנפשו וכמו שנאמר: "ברוך מרחם על הבריות" — רחמיו יתברך חלים ומופנים לכל הבריות ולעולמות העליונים. והנה, התשובה באה ממידת הרחמים, כלומר, שישב אל הוי' וירחם עליו, כביכול, על הניצוץ האלקי שבנפשו.

ועל ידי אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] מעורר למעלה בחי' רחמים גדולים ולכן במקום שבע"ת [שבעלי תשובה] עומדים צדיקים גמורים אין כו' דמשכין ליה בחילא יתיר.

ועל ידי אתערותא דלתתא באה אתערותא דלעילא: היא מעוררת למעלה בחינה של "רחמים גדולים". לכן "במקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם עומדים" וכו', משום שהם "מושכים אותו בכוח גדול יותר".

כי צדיקים גמורים הם ממשיכים חיות ואור א"ס ב"ה דרך סדר ההשתלשלות מדרגה אחר מדרגה מעילה לעילה כו'.

שהרי צדיקים גמורים ממשיכים חיות ואור אין סוף, ברוך הוא, דרך סדר ההשתלשלות, מדרגה אחר מדרגה, מעילה לעילה וכו'.

משא"כ ע"י תשובה יפה שעה א' כו' ובשעה א' ויצעק אל ה' בצר לו הרי הוא

אבל באמצעות התשובה, "יפה שעה אחת" וכו': בשעה אחת "ויצעק אל ה' בצר לו", והוא

בא ממטה מטה למעלה מעלה שלא בדרך הדרגה והיינו מפני שהוא בא למעלה מסדר ההשתלשלות בחי' רחמים גדולים אקבצך שמעלה ומטה שוין:

בא מלמטה מטה למעלה מעלה, שלא בדרך שלבים הדרגתית. זאת משום שהוא מגיע למעלה מסדר ההשתלשלות, לבחינה של "ברחמים גדולים אקבצך", שבה מעלה ומטה שווים.

14 והנה אחר הדברים והאמת האלה כולם צריכין לתשובה ואפילו מי שלא חטא מימיו מ"מ ישוב אליו וירחמהו על ניצוץ אלקות שבנפשו שירד פלאים מטה מטה

ובכן, לאחר הדברים והאמת האלה, כולם זקוקים לתשובה; ואפילו מי שלא חטא מעולם, בכל זאת ישוב אליו וירחם עליו — על ניצוץ האלקות שבנפשו, שירד פלאים, מטה מטה,

מאור פיו ית' דלית מחשבה תפיסא ביה וכל השגתו בגדולת ה' כל חד לפום שיעורא דיליה הוא בחי' גשמיות לגבי אמיתית אור א"ס ב"ה בעצמו כי כולם בחכמה עשית והחכמה כעשיה גשמיות נחשבת כו'.

מאור פיו יתברך, שאין מחשבה יכולה לתפוס בו; וכל השגתו בגדולת ה', "כל אחד לפי שיעורו", היא בחינת גשמיות ביחס לאמת של אור אין סוף עצמו, ברוך הוא; שהרי "את כולם עשית בחכמה", והחכמה נחשבת כעשייה גשמית וכו'.

ועל תשובה שבבחי' זו היא שתלויה ביאת המשיח. ולכן כתיב לע"ל [לעתיד לבוא] כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה כו'.

וביאת המשיח תלויה בתשובה של בחינה זו. לכן נאמר על זמן העתיד לבוא: "כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה" וכו'.

15 והנה כתיב קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות. פירוש קול דודי שנמשך למטה היא כביכול שמדלג ממדרגה למדרגה ומעילה לעילה כו'

והנה כתוב: "קול דודי, הנה זה בא, מדלג על ההרים, מקפץ על הגבעות". פירוש הדברים: "קול דודי", הנמשך למטה, מדלג כביכול ממדרגה למדרגה ומסיבה לסיבה וכו',

לכחי הרים ולכחי גבעות שהן למטה מבחי' הרים והיינו דרך וסדר ההשתלשלות אבל כשיתגלה לע"ל [לעתיד לבוא] בחי' רחמים גדולים

אל בחינת "הרים" ואל בחינת "גבעות", הנמוכות מבחינת הרים; כלומר, דרך וסדר ההשתלשלות. אבל כאשר תתגלה לעתיד לבוא בחינת הרחמים הגדולים,

אזי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה אלא וחסדי פ"י חסד שלי עצמו בחינת כי חפץ חסד הוא

אז "ההרים ימושו והגבעות תמוטינה", ורק "וחסדי" יישאר — כלומר, החסד שלי עצמי, בחינת "כי חפץ חסד הוא".

(ואפשר שעד"ז יש לפרש ג"כ ענין תמה זכות אבות אלא שיומשך מבחי' וחסדי כו' והמסקנא דלא תמה כי בחי' כי חפץ חסד הוא מתלבש בבחינת חסד לאברהם וזהו אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם וכמ"ש במ"א בד"ה הוי' יחתו מריבו.

(ואפשר לפרש בדרך זו גם את ענין "תמה זכות אבות": השפע יימשך מבחינת "וחסדי" וכו'. והמסקנה היא שלא תמה, משום שבחינת "כי חפץ חסד הוא" מתלבשת בבחינת "חסד לאברהם"; וזהו "אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם", כפי שמוסבר במקום אחר, במאמר המתחיל "הוי' יחתו מריבו".)

וזהו ג"כ פי' כי ההרים ימושו ע"ד מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל הנביאים בטלים לעתיד דאין ר"ל [רוצה לומר] בטלים ממש ח"ו [חס ושלום] אלא שיהיו כנר בפני האבוקה לגבי גילוי הגדול שיהיה לעתיד ועד"ז הוא ג"כ ענין כי ההרים ימושו כו' לגבי גילוי בחינת וחסדי מאתך לא ימושו כו').

וזהו גם פירוש "כי ההרים ימושו", על דרך מאמר חז"ל: "כל הנביאים בטלים לעתיד". אין הכוונה שיתבטלו ממש, חס ושלום, אלא שיהיו כנר בפני האבוקה ביחס לגילוי הגדול שיהיה לעתיד. וכך גם ענין "כי ההרים ימושו" וכו' — ביחס לגילוי בחינת "וחסדי מאתך לא ימושו" וכו'.

וברית שלומי הוא ברית עליון (וע' לעיל בפ' לך בד"ה בעצם היום הזה) המקשר מה שלמעלה מעלה מסדר ההשתלשלות לבוא לידי גילוי

ו"ברית שלומי" היא ברית עליונה (וראה לעיל בפרשת לך, במאמר המתחיל "בעצם היום הזה"), הקושרת את מה שלמעלה הרבה מסדר ההשתלשלות, כדי שיבוא לידי גילוי,

ולא בחי' כל חי שמסדר ההשתלשלות לבד מעולם ועד עולם רק בחי' צדיק עליון שעליו נאמר או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי.

ולא בחינת "כל חי", השייכת לסדר ההשתלשלות בלבד, מעולם לעולם, אלא בחינת צדיק עליון, שעליו נאמר: "או יחזק במעוזי יעשה שלום לי, שלום יעשה לי".

וכמאמר עושה שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה שמעלה ומטה שוין בגילוי בחי' רחמים גדולים שלמעלה מעלה מסדר ההשתלשלות.

וכמאמר "עושה שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה": למעלה ולמטה שווים בגילוי בחינת הרחמים הגדולים, שלמעלה הרבה מסדר ההשתלשלות.

(וע' לעיל פי' נשא סד"ה כה תברכו. ועמ"ש סד"ה להבין מה שכתוב ביום השמיני עצרת)

(וראו לעיל, פרשת נשא, בסוף המאמר המתחיל "כה תברכו"; וכן ראו מה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "להבין מה שכתוב ביום השמיני עצרת").

ולכן כתיב נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל שלא יהיה בחי' קימה ועלייה ממטה למעלה אלא

לכן נאמר: "נפלה, לא תוסיף קום, בתולת ישראל" — שלא יהיה עוד ענין של קימה ועלייה מלמטה למעלה, אלא

כדכתיב כי בועליך עושיך כו' אלקי כל הארץ יקרא שבכל הארץ הלזו הגשמית יהיה גילוי אלקות.

כמו שכתוב: "כי בועליך עושיך" וכו', "אלקי כל הארץ יקרא" — כלומר, בכל הארץ הגשמית הזאת תתגלה אלקות.

וכמ"ש כי עין בעין יראו כו' ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] עתידין צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש
שלא כהיום שאומרים קדוש ממטה למעלה

וכמו שכתוב: "כי עין בעין יראו" וכו'. לכן אמרו חז"ל: "עתידין צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש" — לא כפי שהדבר
כיום, כשאומרים "קדוש" מלמטה למעלה,

אלא יאמרו קדוש מלמעלה למטה לפי שגם למטה יהי [יהיה] גילוי אלקות וכל זה לפי שאמר מרחמך ה'
שכל זה נמשך מבחי' רחמים גדולים שמעלה ומטה שוין:

אלא יאמרו "קדוש" מלמעלה למטה, מפני שגם למטה תתגלה אלקות. וכל זה משום שנאמר "מרחמך ה'"; כל זה
נמשך מבחינת רחמים גדולים, שבה העליון והתחתון שווים.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר והתרגום לעברית של ימינו.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/ki-seitzei/7

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק